

HACELDAMA – fragment

Un fill és com el mar. Lluu davant les cases, i una veu en els seus ulls el matí, el migdia, el capvespre tèrbol i la nit, calenta, violeta i encristal·lada com un vas de vi. Una dona voga damunt el seu fill, si ell és calmat com una taula parada i com el mar podrit de bon temps. Tu no has estat mai una mar podrida. Fores sempre un maregot, un cop d'ona, la por de negar-me, mai una cala entreclara, on se veuen el serrà i l'escòrpora, com en els set anys d'un noi s'hi miren les bitlles, el tirador de goma i la pilota de dos colors. El teu fonament fou desolat com la tramuntana i talment l'ull de les tortugues, en les diades de vent.

El teu pare era un mercader de bestiar. Tenia la cara roja de les pressions altes i se menjava, ell sol i ample, una cama a cada banda de la taula, un plat de frit amb la freixura d'un xai i dos litres de vi negre que li deixaven la boca morada i pudenta com la taula d'un carnisser. El vaig conèixer, lluent i vermell com un porc a l'octubre, en una fonda atapeïda, on, cada dissabte, s'hi veien els mercaders de la comarca. Jo era una dona de trenta-nou anys, que tenia les orelles transparents, el nas ossut i els ulls fondos, voltats d'unes ulleres que m'arribaven fins a mig rostre. Quan em rentava en un porxo que teníem dins el corral, davant el mirall picat i penjat a la paret de marès, fumat perquè en el porxo també hi fèiem foc, em fregava enèrgicament les galtes amb la tovallola per tal d'escaldar-me la cara pàl·lida i tenir-la vermella, abans de sortir al carrer. El costum de ser esmocada, i l'amargor de no voler-ho ser, feren que, aquell migdia d'agost, en la fonda on ell, el coll enorme i lluent de suor com el d'un poltre, dinava, el comparés, amb la meva dolentia petita com els ulls d'una rata, amb un llit de matrimoni.

De la taula de marbre estant, mirava la seva boca, grossa i vermella com un tros de carn crua, on, en aquell instant, una verda fulla d'enciam li donava la camperola fesomia d'un bou que remuga en el llindar d'una pleta. El plat, davant meu, fumejava i es refredava perquè jo tenia els ulls —els meus ulls d'estiu— encamellats damunt la calç de la paret, com les vaques que, en la bavor de la bovera, aixequen les cames davanteres, ratllant la paret amb la bruta ungla xapada. En aquella taula em sentia seca, ardent i espigada com un estiu, com una tanca d'ordi al costat de la via del tren i a qui un caliu de la màquina calà foc, i el sembrat prengué, i la blancor de l'anyada fou mascara. Jo, amb l'escàs pit desnodrit damunt el marbre de la fonda, era una magra dona, negra com les ambulants venedores de roba, que, perquè la pobresa em descloscava la vergonya com un mur humit, volia veure que els meus braços, escardalencs com la canya, no eren llargs a bastament per a abastar la cintura, ampla com un campanar que toca a foc, d'un mercader vermell com l'ampolla plena de vi.

El teu pare compregué que jo no menjava per mirar-lo i, havent agafat la tassa de cafè que li havien servit, la portà a la meua taula i segué al meu costat. No li vaig dir res perquè no en tenia ganes. Per a mi, llavors, l'amor era ensumar. En aquella estona, humida com el morro d'un bou, començares de néixer, fill llançat com la llet agra de l'estiu. No era una rara actitud la del meu ensumar i callar. Coneixia només l'olor dels llençols aspres, fets de saques de farina, rentades i ripuntades ràpidament per l'enorme i antiga màquina de cosir, que teníem dins la cuina. Coneixia l'olor seca del matalàs de cli, del forat del rentador, per on sortien, de nit, els ratolins i les lluentes cuques escaravateres, que jo trobava, inundant l'aigüera, quan, de vegades, a les dues de la matinada, anava a beure dins la cuina. Eren olors que no donen vida ni mort ni sang. Com la dels calendaris que són mortals, però una no els mira, perquè les coses que passen no claven el dolor tan fondo com les veritats que, per damunt els rellotges, les voltes del sol i les cares de la lluna, se mantenen dretes com l'amor, l'oblit i l'aptitud per a quedar clos, com una secreta carta escrita, després de la mort.

Callada i oberta, ensumava la seva olor de tabac, la del vi negre, la brillantina dels cabells, la seva roba d'estiu, molla sota les aixelles. Em vaig recolzar en el seu costat i, després de mirar-li el bust, me'n recordava que, adesiara, després d'entrar en una església i perquè no hi havia cap seient buit, m'havia arrabatat a una de les grans columnes de les naus del temple. En passar-li la mà pel coll, em quedà molla. D'aquella suor, me'n vaig rentar la cara. Em preguntà per què ho feia, i jo, com una locanda que no té esment del lloc on és, havent-li descordat la camisa, vaig badocar davant el seu pit cerrut. La meua llibertat era com un èxtasi, i la voracitat, que m'aguantava com un esquelet, era afuada com la formiga vermella abocada a devorar un lleó sota el sol d'un desert. Llavors les baranes de l'amor: les cartes, els gemecs, el guardar un mocador o la flor d'un passeig de primavera, compondre el cabell o triar el color d'un vestit, em semblaren núvols de capvespre, que passen damunt els parts, els morts i les contribucions d'un poble.

Li vaig dir:

—¿Quina edat tens?

—Vint-i-dos anys. ¿I tu?

—Trenta-nou.

—...

—No ets tan brutal com creia.

I ell:

—¿Per què?

Amb un moviment de cap li vaig assenyalar la netedat que li veia als ulls. Digué:

—Segons quines coses m'han fet sempre por.

...

—¿De manera que tu tens?

—Vint-i-dos anys.

—¿I et dius?

—Andreu.

—¿I has vingut a la meva taula?

—Per estar amb tu.

...

—¿De manera que has vingut a la meva taula?

—Per estar amb tu.

—¿I et dius?

—Andreu.

...

—¿De manera que vindries amb mi?

—Encara que m'hagués de morir.

—¿Encara?

—... que m'hagués de morir.

—¿Encara que només...?

—... m'hagués de morir.

...

—¿De manera que tu no has conegut mai?

—Cap dona.

...

—¿I et dius?

—Andreu.

...

—¿I a la bàscula de l'estació?

—Em vaig pesar.

—¿I la bàscula marcà?

—Cent vint-i-dos quilos.

...

—¿De manera que tu no has fet?

—Res dolent mai.

—¿I et dius?

—Andreu.

...

—¿De manera que no pots fer?

—La elle.

—¿Perquè et vares tallar la llengua...?

—Amb les dents.

...

—¿Et tallares la llengua?

—Amb les dents.

—¿Perquè un dia estigueres a punt...?

—De perdre la voluntat.

...

—¿I no pots fer?

—La elle.

...

La ciutat cremava sota el sol de foc de les tres de la tarda. (Et duia cap al món, cap a la nostra pedregosa demarcació municipal, fill meu fat com l'aigua de pou, rabiós com la cabra que se mor desesperada, perquè els desvergonyits nois del capvespre li han fet menjar pebres de cirereta, i, dins el corral, bela com una camisa de llista que s'esqueixa.) La bavor del carrer, el ressol de les façanes, la claror calcinada de l'asfalt, ens portaven, no sé si com una ala, però sí com una cadena que ens feia córrer dins el foc d'agost, per tal de quedar-ne lliures.

Ell caminava tranquil, suat i trist, i em portava agafada pel colze. Els seus dits em semblaren la mà ampla del pare, que, en els meus deu anys, passava damunt els vestits i era, sobre el nostre cos infantil, com les ombres d'un arbre.

—¿De manera que tu tens?

—Vint-i-dos anys.

...

—¿I la bàscula marcà?

—Cent vint-i-dos quilos.

I em menava per l'escala, jo, davant, ell, darrere, amb una mà damunt cada cuixa, i el cap enorme, rodó i brillant, caigut damunt el pit, descordat i amb la pitrera, negra i remulla, en l'aire.

...

—¿La finestra?

—Sí.

...

—Així passa l'aire.

—Passa més l'aire.

...

—Amb la persiana tancada...

—Fa més frescor.

...

—¿De manera que vas...?

—A la platja.

—¿I quan entres a l'aigua...?

—El mar puja.

...

—Hi, hi, hi, hi!

—Ah, ah, ah, ah!

...

—Quan surtis...

—¿Al carrer?

—Ho contaràs...

—¿Als amics?

—I te'n riuràs.

—De tu, no.

—Tinc...

—Trenta-nou anys.

—I tu...

—Vint-i-dos.

—No coneixes...

—A mi em conec.

—¿I què?

—Jo mai no he fet...

—Res dolent.

—Ni inútil. Jo...

...

—m'he criat

...

—... entre cavalls.

...

—Al camp.

...

—Jo vull ser

...

—... com el bestiar.

...

—gras,

—...

—lluent

...

—i aprofitador.

...

—Déu

...

—ho manà.

...

—I ens hem de posar

...

—el vestit

...

—de no pecar,

...

—perquè Déu

...

—té salut.

...

—Serà

—...

—pel maig,

...

—pel 13

...

—de maig.

...

—Ho apuntaré

...

—darrere el calendari.

...

—Al mateix cartró

...

—hi ha

...

—les dates

...

—de.

...

—La Pintora,

...

—la Brusca,

...

—la Gebra.

...

—Totes,

...

—del mateix

...

—cavall,

...

—que es diu

...

—Torb.

Ens casàrem al meu poble, per l'octubre d'aquell any, a les vuit del matí. El dia assenyalat, em vaig presentar al temple, l'escassa família demacrada al costat, com una que va a casa del recader per tal de recollir un farcell que li dugueren. Les dues famílies no se varen escometre, i, a la sortida de la cerimònia, cada clan marxà per un carreró diferent, i ell i jo pujàrem en un cotxe que teníem llogat a la porta de l'església. Al primer poble, a tretze quilòmetres del nostre, desdejunàrem en una fonda, i jo vaig tenir una basca perquè estava en el tercer mes, i ell se n'alegrà. Romanguérem vuit dies a un hotel, ja buit, de la costa. Trescàvem tot el dia, fins que arribava la fosca, pel jardí, on se començava a descloure el primer nard, i pel pinar negre, on ens ajèiem de cara a la copa dels arbres. Ell em tenia la mà estreta tot el temps i no volia que el besés ni l'abracés 'perquè l'amor d'un home ha de ser com el cafè: calent, amarg, fort i escàs'. Després, a la posta del sol, baixàvem a la platja, en un racó de pins negres, i em coneixia fins que era negra nit damunt l'arena plena d'alga seca "perquè un home ha de conèixer la seva dona a la fresca, mai al llit, aquesta ostra secreta, on llampega la perla dels pecats".

Nasqueres pel maig, fill llagrimer, que fas plorar, no com un mort de quatre dies o un amor que només té dues cames, sinó com la ceba que deixa els ulls molls a la cruenta cuinera que viu amb el ventre bavorat damunt la cuina de ferro. Et vàrem esperar molt. Arribares una matinada. A les sis. El dia abans, en llevar-me, vaig veure que havies baixat, cintura avall, i havia de ser aquell dia. Seia darrere les vidrieres. Mirava el carrer. Esperava. Anava quasi nua i sense pentinar i duia l'abric verd passat damunt la roba de dormir. Caminava de les portes del carrer a les del corral, on el sol cremava. M'asseia dins un porxo, on, penjats a les parets, hi havia cuiros de cavall encara humits. En sortia aviat. La fortor de les pells em feia ganes de vomitar. Sentia que la pell de la cara, rígida, s'estirava. I vingueren les cunyades, les grasses cunyades demoníques. Em contaren, matisant com botxins japonesos, que una partera havia volgut que sonés una orquestra, el temps del part, i jo em vaig marejar, pensant en el so de la trompeta i del clarinet.

Després, a les nits, atapeïdes com un eixam d'abelles, no podia dormir perquè ploraves, i, quan començaves de parlar, perquè tot el vespre et passejaves de la capçalera als peus del llit, com un viu soldadet meu de plom, havíem de tenir el llum encès. Del llit estant, sentíem els qui passaven pel carrer i veien claror a la finestra. Deien:

—Aquests no el deuen poder adormir.

Quan eres d'esquena a nosaltres perquè anaves a l'altra banda del llit, jo apagava el llum i, amb la mà i per tal de fer-te por i t'ajaguessis, donava dos cops a la fusta de la capçalera.

—Ai, quin moro!

I tu, a les fosques i caminant de grapes per damunt nosaltres, damunt el pit i damunt la boca, arribaves a la capçalera i pegaves amb el puny a la fusta:

—A, tin moro!

Tornàvem a encendre el llum, i tu reies passejant-te pel cobertor, com un dèspota superior i nostre, fins que a la matinada, quan passaven els primers hortolans, queies mort de son i, palpant-me el pit, com un àngel desvergonyat, t'adormies suant com un bovet jove.

Recordo que mames molt de temps. Ja ho feies groller, manyucant-me els pits, rient i aixecant una cama enlaire, com un entremaliat masclet que se'n fot.

—Mamar, tan gran.

Era la gent del carrer, que venia —la Maria Cañas, l'Encarna del Soler— i et miraven. Tu, com un còmic que tingués un any, arrufaves el nas; amb la boca, els feies el conill, i, perquè tothom reia davant el teu engrescament, volies mamar dret.

L'endemà —el cor em feia mal, com si haguessis d'anar a les quintes— vaig pensar —perquè la gent deia “encara no li has tret aquesta gola”— en desmamar-te. De bon matí —de matí profund com aquests dies en què una té les mudes de la setmana i la roba de tres llits per rentar— vaig llevar-me. Tu encara dormies. De panxa. Després d'anar, descalça, la camisa de dormir mostosa, a una taula de nord —la mateixa que tenim, amb una taca de tinta a sobre— en vaig treure una mitja de cotó negre, que jo duia, quan anava a jornal, a entrecavar les faves d'en Nofre Guàrdies.

—Ma-mà.

Era sola, dreta enmig de l'entrada, on, perquè encara no havia obert el corral, s'hi destriaven les cadires, el calendari i la màquina de cosir, que teníem en un racó.

Vaig obrir les portes i, davant de les vidrieres, en treure'm el pit i passar-m'hi la mitja —negra per a tu, que eres talment un sol i el rei de mumarona— vaig pensar en els homes de palla, en els pals amb un capell a sobre, clavats en el camp, per tal d'espantar els aucells.

—Ma-mà.

—Sí, rei.

—Ma-mà.

—¿Què vol aquest àngel de mumarona?

I ploraves.

—I ell és el més menut de tots. El més menut de tots és ell.

Tornaves blau i t'esmorties.

—Quines ploreretes té ell! Ell té unes ploreretes.

Tenies, amb la ràbia de plorar, la cara morada, com la pruna de cor de bou.

—Pam, pam li farem, a aquest gat que el fa plorar. ¿Què li farem, a aquest gat que el fa plorar?

—Pam, pam.

I vares riure.

Anàrem cap a la porta del corral, on, darrere els vidres, se movien les dues parres que cobrien el pati de llosa. Ens vàrem asseure. Tu, amb el puny i amb el cap, em cercaves, a empentes, el pit, talment els vedells tot just nats. No gosava fer-te por amb la mama negra. Em semblava una cosa del bestiar, i érem sols. Em vaig posar una mà a l'escot de la camisa de dormir.

—¿Què vol aquest nen?

Somrigueres bàrbarament. Mostrares totes les dents. Com un verratell.

—Ai, quin moro, ai, quin moro, ai, quin moro negre, el moro!

I tu, amb una cara de saber el llim de la pesta, m'arrencares la mitja i, aguantant-la amb les mans, t'amorraves al pit. Quan te'n vares decantar, alenares fondo, com si estiguessis cansat.

A poc a poc avorrires el pit. I, quan et despertaves, a les dues o a les tres de la matinada, ens acostumàrem a donar-te un vas d'aigua. Et tornaves a adormir tot d'una.

—Ago.

Després, tot el dia, demanaves:

—Ago.

Molt de temps fores un noi pàl·lid, emmidonat, la clenxa estirada i la ratlla feta a l'esquerra.

—Tu tindràs un metge, Maria.

Passaves pel carrer, les tardes d'estiu, i les dones joves brodaven a la fresca; les velles, assegudes a terra, picaven el llegum amb la maça de fusta —pam, pam, pam—, i el vent s'emportava —el vent calent del capvespre— la pell seca, groga i molta de les bajoques.

—Digues les províncies d'Espanya.

—*Cataluña cuatro: Barcelona, Tarragona, Lérida y Gerona.*

—*¿Y los días de la semana?*

—*Lunes, martes, mierqueroles, jueves, viernes, sábado y domingo.* També sé la història de *José y sus hermanos*.

Visqueres molt de temps sense moure't del carrer. Eres un noi dolç. Jugaves sol amb els teus pots, amb els ferros, les fustes, assegut a terra. Sota l'escala del terrat feres un bar i tu hi eres tota la tarda darrere. L'aigua tenyida amb paper de seda verd era menta; els nois venien a beure. Et pagaven: un botó era una pesseta, i una agulla, el ral. Després jugares a soldats. Tenies una comandància militar, i el despatx era el caixó que et servia de taulell. Feres una espasa de fusta i sempre la duies penjada —era molt llarga— i no te la treies fins a l'hora d'anar a dormir. Inventares una bomba de mà, i era un pot de llauna, ple de vidre

picat. Feies guerra en una pedrera contra uns nois que eren de l'altra banda del poble. A tu no et varen esgalabrar mai. Els teus companys —en Nadal Rotger, en Nofre Guàrdies— t'admiraven i sempre, en sortir d'escola, t'acompanyaven a casa.

Però un dia —era pel juliol i no tenies escola— et quedares tot el matí a casa i em miraves com si volguessis que me n'anés.

—¿I els teus amics?

—Deuen ser als escalons de l'església.

—¿No hi vas?

—No.

—¿Per què?

—Fa calor.

—Més en fa aquí.

—Aquí també.

—Sota els arbres de l'església hi deu fer de bon jugar.

Seies damunt l'escala que portava a dalt, les mans enmig de les cames, els genolls junts, el cap acotat damunt el pit; i et miraves la punta de les sabates, com si t'haguessis barallat amb en Nofre Guàrdies, el teu millor amic.

—¿Tens mal de cap?

—No.

Vaig entrar en la cuina per encendre el foc, fer el dinar i, mentre escatava el peix dins el rentador, a poc a poc per no fer renou, anares a dalt. Hi havia silenci dins les cases. Una estona llarga, no se sentí res, fins que la campana de l'ajuntament tocà les dotze. Després de treure, per mor del peix, el gat a fora, de puntes i descalça vaig pujar. Em donaves l'esquena i no em vares veure. Jeies a terra, abraçat a una nina de roba, vella i que tenia els ulls de vidre.

El teu pare morí l'any vinent, perquè una tarda que era —per mor d'unes eugues— a lo del concejal Soler, entraren en una pallissa plena de palla fins al sostre i, mentre hi eren, s'esfondraren dos taulons. Els dos homes quedaren colgats. El vàrem tenir, perquè l'asma l'ofegava, assegut molt de temps en un balanci. L'ofegor el feia anar esmús, i tu l'avorries perquè em parlava fort, com a una euga. Alt, primatxol, pàl·lid, les morades ulleres que t'arribaven fins a la boca, creixies. Se't posà una cara dolça, xuclada, on el nas, les orelles i els ulls eren desmesurats. Tenies el ventre aferrat a l'esquena i la post del pit enfonsada, perquè et carregaves d'espatlles. L'endemà de la mort del teu pare, t'afaitares el bigoti. No t'haviem vist en tot el matí. Nosaltres —les cunyades, la Maria Cañas, ficada dins la casa com la taranta, i jo— érem dins el corral, elles rentant tota la plateria i els vasos, jo escaldant la llana del mort, en un cubell de terra.

—¿On eres?

Amb la mà et cobries la boca.

—A la plaça.

—Aquests dies has de ser aquí.

La teva veu sonava estranya, com si parlessis darrere una manta.

—¿Per què tens la mà davant la boca?

—Per res.

—¿Per què tens la mà davant la boca?

—Per res, he dit.

—Treu-te la mà de la boca.

—No.

—Treu-te la mà de la boca.

I aparegué el llavi superior afaitat, més blanc que la resta de la cara, astorada, peluda, encristal·lada, com la dels idiotes del poble.

Ell ens deixà pobres, com rates en casa vella. Entràrem en aquest estament en què el cobrador de la llum és un llop que viu al carrer, i una tanca les portes perquè passi de llarg; en què tenir deu duros sota un plat de l'escudeller és un alenar fresc com el pi. Alenàrem en aquest estament en què viure és no matar-se.

Arribava —com el quaresmer, els tords i el grip de cada any— el dia de Corpus. La plaça era regada. La tarda era clara com la flor de l'hortènsia. Tothom anava mudat, estirat com la gent del govern. Les dones eren com flors de la capital. Els carrers tenien el trespol ple de geranis, de fulla d'heura, perquè les autoritats i el clero hi passessin, importants i engallats perquè anar en una processó és com sortir als diaris.

—Andreu.

—¿Què?

—A la processó...

Giraves el cap, com si no tenir americana fos una vergonya com la dels expòsits.

—... posa't un vestit d'escolà.

Deies "sí" amb el cap.

—Si no et donen un vestit d'escolà...

—Aniré a repicar.

—No vagis per la plaça.

Del carrer estant, sentia, asseguda en una cadira baixa, la banda municipal, que passava pel carrer, uniformada darrere la custòdia lluenta, dringant amb les joies —la creu de la Cañas, l'estrella de diamants de la senyora de don Hermes— sota el pal·li blanc, portat per la Guàrdia Civil.

A posta de sol, jo encara seia, negra i amb els colzes damunt els genolls, davant les cases. L'Encarna del Soler tornava amb el vel posat i el collar de dues vies lluint-li damunt l'escot.

—¿Molta gent?

—Cada any és igual.

—Canviem més nosaltres que la processó.

—He vist el teu fill vestit d'escolà.

—¿Sí?

—Semblava més alt.

—Ha crescut molt enguany.

—Portava la creu.

I a la nit, mentre sopàvem:

—El pare Gabriel Ramon m'ha dit si volia estar de criat.

—¿Amb ell?

—Sí. Guanyaré vint duros.

—...

—I la roba.

Estava tota sola. Amb una vaca i una cabra. Segava farratge en una tanca que tenia llogada per quinze duros, i la duia a feixos damunt el cap. En el meu llit enorme sentia, de nit, l'olor d'herba que em feia el cabell. Les mans em feien sentor de llet, i jo trigava a dormir perquè era una tristor ser dona llançada entre cabra i una vaca.

Venies, a les tres de la tarda, cada dia. Quasi no t'aturaves a casa. Les dues hores que eres al carrer, anaves pels veïnats, de portal en portal, a veure les dones que treballaven darrere els vidres. Duies corbata cada dia, com els empleats de l'ajuntament. No em preguntaves pels animals. Mai no digueres:

—Et portaré la vaca al brau, quan vagi moguda.

Ni:

—Me'n duré la cabra al boc.

Ni:

—Quan la vaca hagi de vedellar, vindré a dormir aquí.

Quan la vaca acabava els dies, vivia desfocosa, remoguda, i no parava enlloc. Tot dia pensava en els homes del carrer i en l'animal. A la nit, el quinqué a la mà, anava a la bovera, l'obria, veia la vaca ajaguda. Mirava les estrelles, els corrals plens de llenya seca, el meu, on no n'hi havia un brot i, contemplant-me amb la camisa de dormir i el quinqué a la mà davant la porta corcada de l'estable, rompia a plorar, segura i atotsolada, com una que fa una feina i la vol ben feta.

Dins la bovera, els homes treien el coble que l'animal duia per les banyes, i la bèstia quedava lliure. Fermaven una corda pels potons del vedell que començava a néixer i l'estiraven. Jo mirava els ulls de la vaca, dreta damunt el portal de l'estable, les mans sota el davantal net, que m'havia posat, perquè havia de venir gent. Quan els homes s'havien rentat les mans dins un ribell d'aigua calenta, enmig del corral, els donava aiguardent i se passaven el flascó de l'un a l'altre. Després, en trobar-me a l'ajuntament per pagar la contribució, a cal cabrer amb la cabra, per la carretera amb el feix de farratge, damunt un viatge de llenya en el meu carro, a la ferreria amb la somera algerina, em parlaven com a una dona, on tothom hi mengés o hi tingués empriu. A ca meva, que abans era neta com el

calze de l'església, un hi dugué la porgadora perquè la hi guardés; un altre, el carretó; el del cafè Raimundo, dos sacs de contraban, perquè la Guàrdia Civil no sospitaria d'una viuda; aquell, dos porcells de llet, que no li cabien al clos, i la gent em prengué per una cantinera fresca i aromangada. Et decantares de mi, de la meva negra roba clarina, verdosa com l'ala de la mosca. Sempre eres a la rectoria.

Em duïen notícies teves, mai una comanda.

Venia la Maria Cañas:

—He parlat amb la criada de la rectoria. L'Andreu menja poc. A penes tasta res, si no és a força de vinagre.

I l'Encarna del Soler:

—A la rectoria hi ha una exposició de quadres de la Puríssima. Tothom hi ha dut els que té a la capçalera del llit. El teu fill guarda la sala. M'ha dit: "Els desastres que hauran vist aquestes Puríssimes, Solera!"

—...